

64.995

BIBLIOTHEEK

RAAP-NOTITIE 995

Plangebied Dorpsstraat 8 in Wijngaarden

Gemeente Graafstroom

Een archeologisch vooronderzoek

RAAP

Postbus 1047

1000 BH AMSTERDAM

Colofon

Opdrachtgever: Bongers Architecten bv

Titel: plangebied Dorpsstraat 8 te Wijngaarden, gemeente Graafstroom; een archeologisch vooronderzoek

Status: eindversie

Datum: januari 2005

Auteurs: drs. K. Leijnse & drs.(lic.) G.E. Eggermont

Bestandsnaam: L:\QXPress\Notities\2004\WIDO\N0995-WIDO.doc

Projectcode: WIDO

Projectleider: drs. K. Leijnse

Projectmedewerker: drs. E.C. Pronk

ARCHIS-waarnemingsnummer: niet van toepassing

Autorisatie: drs. I.A. Schute

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

telefoon: 020-463 4848

Zeeburgerdijk 54

telefax: 020-463 4949

1094 AE Amsterdam

E-mail: raap@raap.nl

Postbus 1347

1000 BH Amsterdam

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2005

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

1 Inleiding

Algemeen

- *opdrachtgever*: Bongers Architecten bv
- *aanleiding onderzoek*: het wijzigen van het bestemmingsplan, artikel 11 WRO procedure.
- *datum uitvoering veldwerk*: 18 januari 2005
- *lokale omstandigheden die van invloed zijn geweest op het onderzoek*: niet van toepassing.

Locatiegegevens

- *plangebied*: Dorpsstraat 8
- *toponiem*: -
- *kadastrale gegevens*: -
- *plaats*: Wijngaarden
- *gemeente*: Graafstroom
- *provincie*: Zuid-Holland
- *kaartblad topografische kaart Nederland 1:25.000*: 38D
- *grondgebruik plangebied*: grasland en bebouwing
- *oppervlakte plangebied*: 1200 m²
- *centrumcoördinaten (X/Y)*: 112.128/428.678

Doelstelling

Doel van het onderzoek is het vaststellen of in het plangebied (binnen 4,0 m -Mv) archeologische resten verwacht worden.

Onderzoeksvragen

1. Welke gegevens met betrekking tot archeologische waarden zijn reeds over het plangebied bekend?
2. Zijn binnen 4,0 m -Mv archeologische waarden aanwezig?
3. Op welke manier dient bij eventuele graafwerkzaamheden met archeologische waarden omgegaan te worden?
4. Is in het plangebied vervolgonderzoek noodzakelijk en welke methoden zouden hierbij kunnen worden ingezet?

Het archeologisch vooronderzoek bestond uit een bureauonderzoek en een karterend booronderzoek. Het archeologisch vooronderzoek is uitgevoerd volgens de hiervoor geldende normen en richtlijnen die zijn vastgelegd in het Handboek ROB-specificaties (Brinkkemper e.a., 1998). RAAP Archeologisch Adviesbureau en de door RAAP toegepaste procedures zijn goedgekeurd door

het College voor de Archeologische Kwaliteit (CvAK), de instelling die het beheer heeft over de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA; Voorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie, 2001). Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden.

Periode	Datering			
Nieuwe tijd	1500	-	heden	
Late Middeleeuwen	1050	-	1500	na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450	-	1050	na Chr.
Romeinse tijd	12 voor	-	450	na Chr.
IJzertijd	800	-	12	voor Chr.
Bronstijd	2000	-	800	voor Chr.
Neolithicum (nieuwe steentijd)	5300	-	2000	voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	8800	-	4900	voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	300.000	-	8800	voor Chr.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

2 Bureauonderzoek

Archeologische gegevens

- *archeologische verwachting*: volgens de IKAW (ROB, 2001) geldt voor het plangebied een lage kans op het aantreffen van archeologische waarden. Op de Cultuur Historische Waardenkaart Zuid-Holland, regio Alblasserwaard en Vijfheerenlanden (Koenders, 1999) valt het plangebied binnen een complex met een zeer grote kans op archeologische waarden. Deze verwachting hangt voornamelijk samen met de aanwezigheid van terpen die vanaf de Middeleeuwen bewoond zijn. Bovendien ligt het plangebied in de historische dorpskern van Wijngaarden: er kunnen zich archeologische resten uit de ontstaansperiode van Wijngaarden in de bodem bevinden.
- *ARCHIS-waarnemingen (nationaal Archeologisch Informatie Systeem)*
 - in plangebied: geen meldingen bekend
 - in de directe nabijheid (< 300 m): uit de omgeving van het plangebied zijn verschillende meldingen bekend. Het betreft archeologische resten uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd (vanaf ca. de 13e eeuw) aangetroffen bij het afgraven van een aantal terpen (ARCHIS-waarnemingsnummers 28533, 28162, 49503, 35513 en 35514; CMA-code 38D-A01).
- *bekende archeologische gegevens uit andere bronnen*: volgens dhr. Koorevaar (voorzitter van AWN Lek- en Merwedestreek) bevindt zich in het gebied langs de Dorpsstraat onder de bouwvoor vrijwel overal een circa 0,2 m dikke ophogingslaag bestaande uit klei met puinresten. Hieronder bevindt zich veen. Op het perceel Dorpsstraat 8 bevindt zich momenteel een boerderij uit 1932. Er zijn geen aanwijzingen dat deze boerderij zich op een woonheuvel bevindt (mondelinge mededeling dhr. Koorevaar).

Historische gegevens

- *historische kaarten*: volgens historisch kaarten is het plangebied in ieder geval tot het begin van de 20e eeuw onbebouwd gebleven (kadastrale minuut 1827; ROBAS, 1989).
- *andere bronnen*: -
- *historisch gebruik*: akker- of weiland.

Bodemkundige en/of geologische gegevens

- *bodem volgens bodemkaart*: rauwveengronden of koopveengronden, bosveen of eutroof broekveen (Stiboka, 1981: codes pVb II en hVb II).
- *geologie volgens geologische kaart*: in de ondergrond van het plangebied bevindt zich Hollandveen op afzettingen van Gorkum (geul- of oeverafzettingen) op afzettingen van Kreftenheye (RGD, 1982).
- *geomorfologie*: in het plangebied bevindt zich onder het Hollandveen mogelijk een oude stroomgordel. In de diepere ondergrond kunnen rivierduinen aanwezig zijn. Uit de omgeving van Wijngaarden is een aantal rivierduinen bekend, waarvan de top zich binnen 5,0 m -Mv bevindt.

Specifieke archeologische verwachting

Op grond van de inventarisatie van archeologische, historische, bodemkundige en geologische gegevens geldt voor het plangebied een middelmatige archeologische verwachting voor vindplaatsen uit het Neolithicum en/of de Bronstijd op eventuele geul- of oeverafzettingen. Indien zich in de ondergrond van het plangebied rivierduinen bevinden, geldt hiervoor een hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen uit het Mesolithicum. Op basis van het historisch onderzoek geldt voor de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd een lage archeologische verwachting.

Voorgenomen bodemingrepen

De planontwikkeling voorziet in een bodemverstoring met een oppervlakte van 1200 m² en een maximale diepte van 4,0 m -Mv.

3 Veldonderzoek

Booronderzoek: methode

- *positie boringen*: boringen geplaatst in of rondom de locaties waar de bodemingrepen zullen plaatsvinden.
- *gebruikt boormateriaal*: Edelmanboor met een diameter van 7 cm en een gutsboor met een diameter van 3 cm.
- *totaal aantal boringen*: 5
- *minimaal geboorde diepte*: 1,3 m -Mv
- *maximaal geboorde diepte*: 4,0 m -Mv
- *boorbeschrijvingen*: onder andere conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989).

- *X-/Y-coördinaten boringen gemeten met:* meetlint
- *Z-coördinaten boringen:* niet bepaald.

Deze methode is geschikt voor het opsporen van vondstrijke nederzettingen. Deze methode is minder geschikt voor het opsporen van vondstarne nederzettingen en zeer lokale archeologische resten zoals graven en verkavelingsgreppels (Tol e.a., 2004).

Booronderzoek: resultaten

- *beschrijving laagopeenvolging (lithologisch) en interpretatie (lithogenetisch en archeologisch):* van 0 tot 0,25 m -Mv (boringen 1 en 2) donkerbruine is een veenlaag met enkele fragmenten recent puin aangetroffen. Deze laag is geïnterpreteerd als bouwvoor. In de boringen 3, 4 en 5 is tussen 0 en 0,75 m -Mv een donkerbruingrijze klei- of veenlaag met meerdere fragmenten recent puin aangetroffen. Dit is geïnterpreteerd als een verstoord pakket. In boring 1 is op 1,3 m -Mv op ondoordringbaar puin gestuit. In boring 2 is tussen 0,25 en 4,00 m -Mv (donker)bruin tot bruingrijs veen (bosveen) aangetroffen. In de boringen 3,4 en 5 is tussen 0,75 en 4,00 m -Mv een afwisseling van humeuze, bruine tot bruingrijze klei- en kleiige veenlagen waargenomen. Ook deze veenlagen zijn geïnterpreteerd als bosveen. Dit komt overeen met de bodemkaart, waarop de veenlagen worden beschreven als koop- en rauwveengronden bestaande uit bosveen of eutroof broekveen.
- *mate van verstoring:* de bodem in het plangebied is ter hoogte van de boringen 3, 4 en 5 tot circa 0,75 m -Mv verstoord.
- *archeologie:* in de boringen zijn, afgezien van puin in het verstoorde pakket en enkele spikkels puin in het veen, geen archeologische indicatoren aangetroffen.

4 Conclusies en aanbevelingen

Conclusies

Uit het plangebied zijn geen archeologische vindplaatsen bekend. Op grond van onder andere de geo(morfo)logische kenmerken van de bodem geldt voor het plangebied een middelmatige archeologische verwachting voor vindplaatsen uit het Neolithicum en de Bronstijd. Deze verwachting hangt samen met de mogelijke aanwezigheid van geul- en oeverafzettingen binnen 4,0 m -Mv, onder het Hollandveen. Tijdens het veldonderzoek zijn deze geul- en oeverafzettingen echter niet aangetroffen.

Voor de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd geldt een lage archeologische verwachting. Hoewel het plangebied in de historische kern van Wijngaarden ligt, blijkt uit het historisch onderzoek dat het plangebied tot het begin van de

20e eeuw in gebruik was als akker- of weiland. Op basis van de gegevens van de AWN Lek- en Merwedestreek is het niet waarschijnlijk dat zich in het plangebied een terp bevindt. Tijdens het veldonderzoek is ook gebleken dat er geen rivierduinen in het plangebied aanwezig zijn.

In het plangebied zijn geen aanwijzingen gevonden voor de aanwezigheid van archeologische waarden.

Aanbevelingen

Op grond van het ontbreken van aanwijzingen voor de aanwezigheid van waardevolle archeologische resten wordt ten aanzien van het plangebied geen vervolgonderzoek aanbevolen. De voorgenomen bodemingrepen kunnen, voor zover het de archeologische waarden betreft, zonder beperkingen worden uitgevoerd.

- *contactpersoon overheid*: de provinciaal archeoloog drs. R.M.P. Proos (070-4418445).
- *contactpersoon RAAP*: drs. K. Leijnse.

Literatuur

- Brinkkemper, O., e.a. (redactie)**, 1998. *Handboek ROB-specificaties*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort.
- Koenders, M. (red.)**, 1999. *Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland: regio Alblasserwaard en Vijfheerenlanden*. Provincie Zuid-Holland, Den Haag.
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- RGD**, 1982. *Geologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000. Kaartblad 38 West Gorinchem*. Stichting voor Bodemkartering/Rijks Geologische Dienst, Wageningen/Haarlem.
- ROB**, 2001. *Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) 2e generatie. Globale Archeologische Kaart van het continentale Plat. Archeologische Monumentenkaart*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort (cd-rom).
- ROBAS**, 1989. *Historische Atlas Zuid-Holland, Chromotopografische Kaart des Rijks, schaal 1:25.000*. ROBAS Producties, Den IJp.
- Stiboka**, 1981. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Kaartblad 38 West Gorinchem*. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.
- Tol, A, P. Verhagen, A. Borsboom & M. Verbruggen**, 2004. Prospectief boren; een studie naar de betrouwbaarheid en toepasbaarheid van booronderzoek in de prospectiearcheologie. *RAAP-rapport 1000*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.
- Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie**, 2001. *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie. Eindrapport van de Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie*. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Den Haag.

Overzicht van figuren en tabellen

Figuur 1. Boorpuntenkaart.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

**Plangebied Dorpsstraat 8 te Wijngaarden
Gemeente Graafstroom**

Boorpuntenkaart

legenda

- boring
- 2 boornummer
- 8 huisnummer
- - - - - grens plangebied

RAAP
2005

Figuur 1. Boorpuntenkaart.